

ȚARA NOASTRĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ.

Abonamentul:

pe 1 an 6 cor.
pe 1/2 an 3—
pe 1/4 an 1-50

ROMANIA:

pe 1 an 10 lei
pe 1/2 an 5—Redacția
și
administrația
SIBIU
NAGYSZEBEN
strada Morii 8.

Cuvântul arhierilor.

În mijlocul evenimentelor dureroase ale timpului din urmă trebuie să însemnăm un fapt îmbucurător care ne inspiră mulțumire și are darul de-a însemna pe câteva clipe atmosfera vieții noastre politice. Vorbim de atitudinea plină de demnitate cu care arhierii ambelor noastre biserici au respins atacul nesocotit din cunoscutul ordin al lui Apponyi. Prin această atitudine pare a se fi deschis o eră nouă în istoria politicii noastre bisericești și e de datoria cronicarului acestor vremi să stăruie asupra unui moment de-o asemenea importanță.

Să începem cu accentuarea unui adevăr netăgăduit: Linia de conduită politică a capilor noștri bisericești din ultimul timp a fost în mai multe rânduri lipsită de hotărârea unei demnități răspicată. Cu mai multe ocazii, dar cu deosebire în timpul din urmă, când ministrul Apponyi și-a dat la iveală planul de reorganizare a învățământului în școlile primare, arhierii noștri în pășirea lor au avut clipe de ezitare și uneori de dubietate jignitoare chiar. Cât de dureroase au fost impresiile ce-a cules la noi spiritul public din aceste momente jalnice! Cu toții ne dam seama de importanța istorică a cârjei arhieresti în viața sufletească a neamului nostru, știam că în cursul veacurilor toiagul lor de păstorie a fost înzestrat cu atribuțiunile cele mai de căpetenie ale conducerii unui popor și tresăream de amărăciune când învățămintele prezentului ne arătau slăbiciuni din cari nu mai puteam recunoaște urmele continuității de tradiții în împlinirea acestor înalte dignități. Și stam zdrobiți atunci, sub povara celor mai chinuitoare gânduri. Vedeam cum în acele zile grele amortirea căpeteniilor cuprinde în mreșile ei turma și cum pe ici pe colo răsar tot mai multe ființe șovăitoare cari urmează pilda celor mai mari. Vedeam cum sub îndrumarea unor împrejurări excepționale în viața noastră publică începe să prindă infripare o concepție morală cu temeuri șubrede, pornită din îndemnul unui utilitarism îngust. Vedeam cum ni se înmulțesc slabi și cum ținuta lor de plecăciune domoală caută a și-o legitima cu atitudinea de oportunitate a șefilor noștri bisericești. Începusem a asista la o criză morală a societății noastre, în care spiritul de sacrificiu pare a fi înlocuit tot mai mult cu pornirile unui egoism brutal, caracteristic vremilor de dibuire și nesiguranță politică. Noi ne ziceam atunci: în astfel de zile tulburi o îndrumare luminoasă numai strălucirea cârjei arhieresti ne poate da. Ne dam

seama că numai acest sceptru purtat cu vrednicie ar putea deschide un drum nou într-o epocă de lăncezire.

De sigur, că în acele clipe când credința noastră în ziua de mâine era pusă la cântar, ori-ce șovăire a arhierilor luă proporții mari în mintea noastră pătrunsă de îngrijiri serioase și trezeă apostrofări uneori violente la adresa unor înalte fețe bisericești. Era pe deplin îndreptățită tresărirea ori cât de nervoasă a nemulțumirii noastre, atunci când se părea că cei mai mulți dintre arhierii se apropie de apele guvernamentalizării care ar fi deschis o prăpastie între ei și popor. Și cum să fi rămas liniștiți, când preoțimea, unicul nostru factor istoric cu influență hotărâtoare asupra vieții sufletești a poporului nostru, era să fie îndrumată pe cărări cu total protivnice aspirațiilor legitime ale acestui neam? Cum să ne fi putut suprima clipele de răsvrătire ale unei indignări firești, când cele mai temerare planuri de încălcare a drepturilor noastre bisericești și politice erau primite cu gesturi de ascultare umiltoare de către cei puși în fruntea destinului nostru? Se înțelege, că nu am putut privi cu liniște atunci la desfășurarea unei serii de slăbiciuni și greșuri cari dureau. A fost deci foarte firesc ca în acest timp și revista noastră să-și manifesteze cu toată asprimea resentimentul împotriva unei asemenea stări de lucruri.

De-atunci a trecut vreme puțină, dar suficientă pentru a crea o situație cu totul schimbată. Purceând din învățămintele anilor de supunere și împins de himera rehabilitării unei popularități risipite în fața neamului său, contele Apponyi a căutat să ducă cu un pas mai departe opera lui de distrugere. A voit să creieze o nouă etapă în înaintarea ideii grosolane a desnaționalizării unui popor. Și astfel a venit cu ordinul catehizării ungurești...

Intreagă opinia noastră publică a tresărit consternată în fața acestui act de obrăznicie și-a respins atentatul brutal care țintează falsificarea vieții noastre sufletești. Societatea noastră, chiar și în nuanțele ei mai moderate, — cu excepțiunea câtorva indivizi călăuziți de doctrina „moderațiunii“ profesionale — și-a strâns rândurile într-o protestare unanimă împotriva loviturii nesocotite. Presa noastră a susținut o agitație laudabilă în favorul cauzei și-a adus în mișcare toate păturile noastre sociale. Un lucru mai era însă de așteptat: *cuvântul arhierilor noștri*. Cât neastâmpăr și cât sbucium era în această așteptare! S'au reînviat vechile amărăciuni, s'a dat curs liber credințelor cari precedeauă din cunoașterea trecutului și n'am fi sinceri, dacă am susține că cele mai multe pro-

teții ar fi fost pornite din convingeri optimiste...

Iată însă că profeciile îndurerate au fost desmințite de realitate: arhierii noștri, într-o solidaritate admirabilă, s'au opus ordinului trimis de îndrăznețul ministru și au decis să nu-l execute.

Nu ne gândim acum la urmările acestui grav conflict între biserică și unul dintre nedreptii deștepători ai puterii de stat. Viitorul apropiat va lămurii situația și va arăta pe partea cui rămâne biruința.

Un fapt însă trebuie reținut: *atitudinea bărbătească și de înaltă cinste națională a căpeteniilor noastre bisericești*. Câștigând ori pierzând dreptul nostru într-o luptă cu un guvern plin de păcate, noi nu schimbăm mult, în situația actuală, dar, având temeuri morale puternice în lupta noastră de rezistență și apărare, avem deplina garanță a biruinței de mâine. Și la întărirea nivelului moral al luptei noastre politice au contribuit prin ținuta lor actuală arhierii ambelor biserici. Iată de ce trebuie să le fim mulțumitori.

Darea de samă a deputatului de Vinț I. Maniu. Dumineca trecută s'a prezentat înaintea alegătorilor săi din Vinț dl I. Maniu pentru a-și ține darea de samă. Distinsul deputat a fost însoțit de colegii săi Dr. Aurel Vlad, Ștefan C. Pop, Teodor Mihali și Ioan Suciu. Deputatul Maniu a combătut sistemul de guvernământ al coaliției, care în politica ei față de naționalități și-a manifestat în nenumărate rânduri tendințele ostile cari culminează în legea învățământului primar pregătită de Apponyi, în proiectul votului plural al lui Andrassy, în politica de colonizare urmată de ministrul agriculturii Daranyi, iar mai recent în ordinul temerar în chestiunea catehizării ungurești. Oratorul arată legătura firească între partidul național român și toate nuanțele democratice din populația țării. Își justifică din nou atitudinea laudabilă din parlament în chestiunea armatei și arată că atât întărirea internă a țării, cât și consolidarea monarhiei reclamă o armată cu limbă de comandă unitară. La sfârșitul frumosului discurs, dl Maniu aduce mulțumiri episcopilor români pentru atitudinea bărbătească cu care au respins ordinul lui Apponyi și declară din nou că va continua lupta împotriva atacurilor necurmăte ale guvernului.

Discursul domnului Maniu a fost ascultat cu deosebită însuflețire și pietate de numeroasa asistență. S'a putut remarca deosebita dragoste cu care e primit de țărâna acestui cerc vrednicul deputat. După discursurile deputaților cari au însoțit pe dl Maniu s'a votat o rezoluțiune în care adunarea își exprimă încrederea sa în deputatul de Vinț și neîncrederea în guvern.

O nouă ciudățenie.

— Maghiarii se „desnaționalizează!“ —

Cine a urmărit ultimele atacuri oficiale și neoficiale la adresa naționalităților, a putut observa ivirea unui nou element de bătaie. Aât guvernul cât și societatea maghiară caută să creeze câteva motive artificiale pentru a-și putea scuza procedările împotriva noastră. Intre aceste motive unul cu deosebire este mai mult accentuat: *teama de desnaționalizare a maghiarilor de către naționalități și în special de către Români.*

Așa ne-a surprins cu desăvârșire că însuși Apponyi, în recenta sa convorbire cu un ziarist din Viena, a declarat că măsurile sale nu au alt scop decât acela de a apăra pe Maghiari în contra invaziei naționalităților. Am văzut că societățile culturale ungurești în apelurile lor se plâng mereu de creșterea populației nemaghiare în paguba elementului hegemon. Numai zilele trecute o nouă societate studențească a pus bazele unei lupte statornice în contra Românilor și Sașilor din Transilvania, cari în cele economice și în cele culturale amenință pe Secui. Această teamă de desnaționalizare conducătorii politice de astăzi ar vol s'o deștepte pe toată linia și să facă astfel demnă de credință orice măsură luată în acest scop.

Nici vorbă. Nimic din toată teama aceasta nu este adevărat. Totul e mințit. Totul apucătură machiavelică. Și minciuna este atât de mare, încât o desmint până și datele statistice oficiale, întocmite, pe cum se știe, într'adins așa fel, ca să arete un spor anual de partea Maghiarilor. Rasa maghiară este răsfățată de stat, e întărită mereu prin favoruri excepționale, e înmulțită prin amestecul cu Evreii și nimic nu poate să dovedească pericolul semnalat.

Faptul acesta însă nu împiedecă guvernul să legifereze colonizarea Ciangăilor și să ia pământ din regiuni curat românești pentru a-l oferi imigraților unguri sub pretextul întăririi rasei. De-ase-

menea ministrul cultelor nu se rușinează de loc a reclama pentru neamul său acele multe comune românești dela periferiile Săcuimei și a Sătmăruului; unde locuitorii, prin vitregimea timpurilor, au uitat limba lor maternă și nu mai știu românește decât rugăciunile. În școlile acestor comune, unde aleargă mii de copii români ungurizați, numitul ministru nu îngăduie să se propună o boabă românească, sub cuvânt că aceasta însemnează „desnaționalizarea Maghiarilor“... deși cu nimic nu poate dovedi că aceste victime au aparținut cândva neamului unguresc.

Minciuna aceasta enormă, cu care guvernul își apără noua sa agresiune, trebuie demascată și combătută. Ceeace putem face mai întâi este să atragem atenția conducătorilor bisericilor noastre, de a lua sub scutul lor pe acei credincioși români dela periferii, cari și-au uitat de limba lor, cari însă continuă a se închina în biserica românească, Numai biserica îi mai poate salva din ghiarele lacomilor adversari. Iar cât pentru noi, pentru presă, va fi bine ca pe viitor, decâteori ne vom pune în legătură cu străinătatea, să stăruim asupra acestei legende cu „desnaționalizarea“ maghiarilor și să o desvălim în toată ciudățenia ei.

O pierdere însemnată a suferit ziaristica noastră din Ungaria prin retragerea d-lui *Russu Șirianu* dela „*Tribuna*“. După-cum suntem informați dl Russu s'a mutat la București și a întrerupt toate legăturile sale cu organul din Arad. Nu putem decât să regretăm retragerea d-sale dela *Tribuna*, al cărei fondator și conducător a fost timp de 13 ani. Desigur că prin depărtarea d-lui Russu atât ziarul arădan cât întreagă publicistica noastră de-aici va simți mult lipsa destoinicului condei care cu-o rară agerime și cu o îndrăzneală cinstită a servit totdeauna cauza noastră. Urăm confratelui nostru iubit izbândă în noul drum ce și-a croit și pe care nu va uita de năzuințele celor rămași acasă.

Un sol al păcii.

Un sol al păcii s'a ivit în sfârșit și din tabăra maghiară. Negreșit că e cu mult mai importantă pășirea acestuia, decât întregul cor de împăciuitori ridicați din mijlocul nostru. Căci câtă vreme tagma „moderaților“ noștri — afară de prea puține excepții onorabile — s'a înjghebat din indivizi dornici de căpătuială, puținii maghiari cari au profesat principiul unei politici de apropiere față de naționalități au fost mai totdeauna spirite călăuzite de prevedere și obiectivitate, cari vorbind în numele unui ideal au avut să sufere loviturile brutale ale unui sistem politic cu totul protivnic credințelor lor.

E firesc deci că nu vom putea face nici o asemănare între băiguielele cutărei secături improvizate în „ilustrate“, care se burdește de dragul stomacului, și năzuințele de pacificare ale vre-unui intelectual ungar, slujitorul unei idei. Cât privește însă rezultatul lor pozitiv, se cam aseamănă aceste tendințe, fiind deopotrivă de infructuoase. Și e firesc acest lucru.

Ori cât am dorî din partea noastră roadele binefăcătoare ale păcii și buneii învoiri, noi Români nu vom putea porni o acțiune de împăciuire până în momentul când împrejurările politice vor crea un raport de egalitate, între noi și elementul maghiar din monarhie. Noi vom avea totdeauna un rol pasiv de căteori vor ieși la suprafața vieții politice asemeni tendințe. Pentru că să judecăm obiectiv: actuala dușmănie din parte-ne nu este decât repulsiunea foarte firească a omului care e încontinuu lovit. Când încetează lovitura s'a curmat mobilul sufletesc al reacțiunii. Politicianii maghiari cari își pot ridică privirile dincolo de paravanul digestiei bugetare, n'au decât să înzestreze poporul nostru cu toate atribuțiile legale ale drepturilor cetățenești de cari se bucură astăzi neamul maghiar și pacea s'a coborît între noi. Până atunci însă steagal alb

FOILETON.

Revedere.

*Și-a dus o 'ntreagă veșnicie
Trudita anilor povară,
De când legarăm prietenie,
Măsuța mea de-odinioară.*

*In umbra vechei cafenele,
În cel mai tănuț ungher,
Ne luminau aceleași stele,
Acelaș colț senin de cer...*

*Aici, în nopțile de iarnă,
Singurătatea mea amară
Putea visările să-și cearnă
Prin fumul leneș de țigară.*

*Măsuța mea, fi-aduci aminte,
De-atâtea zile fără soare,
Când fruntea mea cădea fierbinte
In palmele tremurătoare?*

*Pe bolta ei trandafirie
N'avea credința mea înfrângerii
Și'n mândra noastră sărăcie
Ea ne vrăjea un cor de ingeri...*

*Cum m'a furat de-atunci viața
În goana ei fără repaos...
Murea în neguri dimineața
Rătăcitorului în haos..*

*Azi, după vremi de neguri pline,
Măsuța mea, iar ne'ntălnim,
Duceam șirag de vieți în mine,
Azi mă întorc c'un țintirim...*

*Mi-am risipit de mult în lume
Senina visurilor salbă:
Măsuța mea, îți spun un nume
Și-l scriu pe marmura ta albă.*

Aegrotus.

O, tu ce plângi în umbră...

*Un cântec trist, un cântec atât de cunoscut
Străbate plânsul ploaiei de cine știe unde
Și sufletu-mi aude și sufletu-mi răspunde,
Purtat din nou în lumea uitatului trecut...*

*In ropotul de ploaie răsună dulce, lîn,
Se'naltă dintr'odată... coboară iar... și moare
Și iar se uroa 'n unde încete, plângătoare,
Când tace 'n depărtare al vântului suspîn.*

*De unde vine oare și cine l-a trimis
Să-mi mai aduc' aminte de zilele uitate?
Un cântec trist... ascultă-l în inimă cum bate
Și plângi, sărmăne suflet, pe veoi pierdutul vis...*

*Cu dânsul vin în stoluri atâtea amintiri,
Atâtea clipe sfinte pierdute în uitare...
S'apropie cu dânsul a vremii depărtare
Și vâlurile vremii le face mai suptiri...*

*El spune că departe e țara unde vin
In fiecare iarnă, din alte zări, cocorii,
Dar unde niciodată nu vin rătăcitorii
Pleați să moară 'n largul pământului străin.*

*El spune că grădina și codrul e pustiu,
Că-i plin de jale câmpul... căminele deșarte...
Că'n van așteaptă mama pe cei plecați departe
Privind în largul zării din zori până târziu...*

*O, tu, ce plângi în umbră și-acelaș dor alini
In cântecul ce spune de-o țară depărtată...
Nu simți că lângă tine un piept porni să bată,
Că nu mai ești de-acuma pierdut printre străini?*

Victor Eftimiu.

în tabăra noastră va fi un paradox care nu se iartă.

È interesantă însă mentalitatea cu multe nuanțe de înrudire a celor mai mulți pacificatori ideologi cari se ivesc în publicitatea maghiară. Ei toți pornesc din principiul fundamental al concilianței reciproce, menajând însă în același timp interesul neamului din care fac parte. Atunci când recunosc o seamă din postulatele prea avansate ale politicii ungurești, cari prin rostul lor sunt ridicole și fără umbră de legalitate, ei pretind din partea noastră sacrificarea unor drepturi din cele mai elementare. Cam în acest spirit e scrisă și broșura d-lui Horváth Iósef Lajos: „A válság és a román kérdés“ (Criza și chestia română) apărută în zilele din urmă și comentată destul de favorabil de-o parte a presei noastre.

Și în această broșură se urmează principiul concesiilor reciproce și se vorbește de sacrificarea pretențiilor exagerate. Extremele pe cari autorul le formulează ar fi șovinismul politicii maghiare și tendințele federaliste prin cari s'ar distinge politica noastră națională. În rătăcirile lui, autorul consideră chiar și șovinismul guvernărilor noștri drept un rezultat al exagerărilor cari ar porni din tabăra noastră. În jurul acestei idei se brodează întreagă broșura d-lui Horváth, care are pagini obiective și observații juste la adresa actualului sistem moral al politicii celor dela guvern, precum și rânduri de-o ireproșabilă acuratețe pentru aprecierea scârbărilor burdoste.

Nouă însă ideea fundamentală a acestei broșuri ni se pare greșită. Pentru că postulatele noastre formulate în programul partidului național român, precum și întreagă lupta noastră nu prezintă momente condamnabile și nu culminează într'un extrem care ar păcătuși împotriva legalității de drept. Dimpotrivă noi în lupta noastră de rezistență ne-am redus limitele pretențiilor la minimul posibil, încât a face concesii și mai departe, înseamnă a ne săpă groapa

înșine. Autorul ne vorbește de federalism, de tendințe destructive, de legături neiertate cu Viena și alte pretinse păcate, — cari vădit sunt scoase la suprafață pentru a legitimă oarecum orgiile nebune ale șovinismului celor dela putere. Greșește foarte mult distinsul publicist maghiar, când ne vorbește de exagerări din partea noastră. Și ca să vadă cetitorul că e unilaterală această judecată vom reproduce tocmai cuvintele autorului în cari se caracterizează pe scurt stările actuale dela noi. Iată-le: „In administrație dela declararea activității parlamentare supremul postulat a devenit politica. Slujbașul administrativ poate fi un rău funcționar, brutal, neglijent, om lipsit de conștiință, păcatele lui totuș se iartă dacă poate arăta rezultate politice față cu naționaliștii. Arestările și cele mai multe nesocotiri ale libertății individuale precum și abuzurile cu puterea oficială în cele mai multe cazuri se iartă, când s'au comis în numele politicii. Politica a ajuns o adevărată apă de botez a vieții noastre publice, — în care se spală toate păcatele. A devenit școală la noi, că naționalismul ca doctrină potrivnică statului, trebuie zdrobit prin orice mijloace și cel ce poate prezenta pe acest teren cele mai vitejești fapte, poate fi sigur că va fi deslegat de alte păcate. Cunoaștem funcționari ireproșabili, cari cred a se achita de datoria lor prin împlinirea cât mai punctuală a slujbei ce poartă și cari devin din zi în zi mai imposibili, fiindcă nu pot arăta rezultate politice“... (p. 48.) Iată un escerpt în care autorul descrie stările dela noi și la care orice cunoscător al relațiilor noastre ar mai putea adăuga cărți întregi. Ei bine, când stăm în fața unor asemenea nedreptăți, când instinctul nostru de viață e sbiciuit și existența noastră e pusă la cântar, cum poate fi socotită modesta noastră acțiune de apărare drept o formulă a unor pretenții exagerate? Ni se vorbește de „federalism“ astăzi când reprezentanții autorizați ai neamului nostru nici nu se gândesc la această rețetă de nouă consolidare politică. Ne vorbesc de alianța cu Viena, dar cum n'ar fi justificată această alianță, — care

de fapt nu există, — când s'ar putea întâri prin aceasta lupta noastră de apărare? Doar marele tribun maghiar Ludovic Kossuth aruncase cândva fraza lapidară: Și cu dracul fac tovărășie împotriva Austriei, pentru a mi apăra neamul“. De ce n'am face și noi tovărășie cu ori-cine, pentru a ne apăra împotriva loviturilor unui guvern țără conștiință?

Iată de ce noi nu mai putem sacrifica nimic. Cu ramură de maslin se vine numai dela egal la egal. Și deaceia solia noului apostol nu poate cere ascultare decât în tabăra maghiară. Noi nu suntem datori cu nici un răspuns.

Coaliția și votul universal.

Mentalitatea coaliției e mentalitatea omului care, ajuns într'o situație bună, ține să-și asigure situația aceasta cu orice preț...

Coaliția a primit guvernul cu un program din care făcea parte și alcătuirea votului universal — ca unul dintre punctele a căror realizare se impunea ca o datorie de neamănat. Și trei ani de zile, cât au stat la cârma țării, au amănat prezintarea proiectului de lege despre reforma electorală dela primăvară pe toamnă, dela toamnă pe primăvară și mereu așa înainte, până când, în cele din urmă, constrâns de opinia publică, contele Andrassy s'a văzut necezitat să prezinte Camerei un proiect de lege electorală care n'a mulțumit pe nimeni, nici chiar pe aderenții coaliției, și a contribuit și el la compromiterea desăvârșită a regimului coaliționist.

S'a început lupta împotriva falșului contelui Andrassy în întruniri publice, prin pressă și publicații — și proiectul a rămas proiect.

Reforma electorală trebuie, însă, alcătuită!

Guvernul coaliției a fost nevoit să-și dea demisia, care a fost primită. Èră acum vorba de alcătuirea unui nou cabinet care să n'aibă altă misiune decât realizarea reformei electorale prin intro-

Societatea scriitorilor români.

Merge greu de tot. La anumite intervaluri ideea se reia și se discută; firile înțelegerii se împreună și se distramă; iar constituirea societății se amână pentru mai târziu. Frământarea asta ține dela încercarea primă a francmasonilor români, grupați în „Societatea filosoficească“ la anul 1794. Tot planuri, programe sunătoare, manifeste prin ziare și întruniri solemne. Dar numai atât. Și poate nici nu trebuie să pretindem mai mult dela familia firilor iritabile; așa sunt scriitorii pretutindeni, individualiști exagerați, pretențioși, puternici fiecare în parte, dar incapabili a săvârși împreună cu alții o operă comună. Fiecare a citit pe „Faust“ și știe că: der Starcke ist am mächtigsten, allein! Putere de coeziune, spirit de înțelegere și de toleranță este numai între cei slabi. Societatea în accepțiunea adevărată a cuvântului este un fel de solamen miseris!

Și iată pentru ce se înfiripă cu atâta anevoință mult discutata societate a scriitorilor; numai din motive de orgoliu.

Se pare însă că democratizarea spiritului public are o influență și asupra scriitorilor noștri, îi apropie unii de alții, îi face mai buni, și mai îngăduitori. În timpul din urmă ideea unei apropieri între dânsii se propagă cu atâta căldură, încât nu este exclusă surpriza, ca, în potriva ne-

fastelor tradiții, să vedem totuș peste câteva zile o societate literară organizată. S'a ținut un conciliabul și ziarele ne vestesc că la 2 Septembrie se vor deschide porțile „Teatrului Național“ spre a primi pe scriitorii români, întruniți la un Congres de constituire. Reputația lor e în joc și credem că ceva serios e pe cale a se face.

Că e necesară această societate cine va putea tăgădui? La noi numai Academia ce mai poartă grija literaturii în o măsură oarecare. În străinătate sunt numeroase grupări literare cari întregesc năzuințele Academiiilor. În direcția aceasta o societate de scriitori ar avea la noi un vast program de activitate. Ea ar putea mai întâi să întrețină, — prin editări de opere și prin ridicări de monumente, — cultul pentru creatorii literaturii noastre. Ea ar putea singură să aperse interesele profesionale ale scriitorilor, supraveghiând relațiile, atât de meschine astăzi cu unii editori. Ar reuși să se ridice la rolul de factor hotărîtor în mișcarea culturală, cucerind de pildă tribuna Ateneului și dându-i vechia strălucire din vremea lui Odobescu. Prin o censură a bibliotecilor populare, încărcate astăzi de material netrebnic și de traduceri comerciale, ar putea să controleze educația maselor. Prin un fond de rezervă ar câștiga mijloace de a sprijini un șir de scriitori naufragați și nevolnici, al căror număr va crește fatal cu gradul de desvoltare al literaturii noastre. Dar, ceace mi se

pare mai important este că, în acest chip, scriitorii vor avea o cetate a lor proprie și n'ar mai trebui să bată la uși străine, nici să se înroleze sub steagul ademenitor al nici unuia dintre profesorii noștri universitari doritori de carieră.

Scopurile societății sunt deci multe și frumoase. Numai talent, bunăvoință și perseveranță și noua instituțiune poate lua ființă.

Rămâne însă o cestiune esențială de discutat — și aici se pot naște oare-cari complicațiuni, — cine anume sunt chemați să alcătuiască societatea? Când zici „scriitori“, întrebunțezi un termen foarte vag. În categoria acestora ar intra toți câți sunt în presa de astăzi, dela dl Maiorescu, Nestorul publicisticii contimporane, până la cea din urmă codiță dela „Universul literar“. Nimeni însă nu poate avea iluzia, că acest fel de vot universal se poate introduce și în literatură și că ar putea duce la vre-un scop să aduni claie-grămadă pe scriitorii de toate vârstele și de toate nuanțele, pentru a-i contopi în o societate. Selecțiunea deci se impune și o selecțiune se impune cu o cât se poate de mare băgare de seamă, nu dintre reclamații, nici dintre neputincioși, ci dintre cei ce au puterea de a se însufleți și a se devota cauzei îmbrățisate.

Cunoscătorul vieții noastre literare de astăzi și al raporturilor dintre scriitori știe, că literații noștri se pot împărți în trei categorii. La dreapta extremă avem generația lui Eminescu, oameni

ducerea votului universal. După un șir nesfârșit de audiențe în cari Maj. Sa n'a auzit decât „vorbe umflate și nici un plan serios de rezolvire a crizei“, — fostul ministru liberal *Lukács László* a fost însărcinat să alcătuiască noul cabinet. *Lukács* a intrat în tratative cu partidul kossuthist oficial, apoi cu fracțiunea *Justh-Holló* și, un moment, se credeă că *Lukács* va reuși să câștige concursul acestei fracțiuni pentru un guvern care nu va avea altă misiune decât alcătuirea reformei electorale.

Străduințele lui *Lukács* au fost, însă, zădărnice de terorismul ce l-a exercitat coaliția asupra lui *Justh* și a fracțiunii lui... *Justh* a fost nevoit să-și revoce promisiunile, să-și renege planurile și să declare că nu primește să facă parte dintr'un guvern prezidiat de un fost „drabant“.

Intrând în vacanțe și Maj. Sa având lipsă de odihnă, rezolvirea crizei a fost amânată până la toamnă, în luna lui Septembrie, numindu-se din nou vechiul cabinet pe termen de trei luni.

Terminul acesta de trei luni expiră. La 28 Septembrie guvernul coaliției trebuie să-și dea din nou demisia... Mai sunt câteva zile până la anunțarea acestei demisii. Și-apoi?

Să dăm cuvântul unui membru al actualului cabinet care a făcut următoarele declarații unui redactor dela „Bud. Hirnap“:

Situația e într'adevăr critică... Guvernul își dă seamă de marea răspundere ce-o are... Dar nu numai guvernul, ci toți politicianii trebuie să cumpănească bine ce vor să facă, să-și dea seama ce e spre binele țării și ce nu. *Inainte de ce actualul cabinet ar renunța, definitiv, la putere, trebuie să se gândească serios cine va alcătui reforma electorală. Punctul de vedere al cabinetului actual e că reforma aceasta importantă, epocală trebuie s'o alcătuiască el, cu concursul actualelor partide patriotice, pentru că o va alcătui, cu siguranță apărând interesele țării și ale maghiarimii.* Iar dacă nu o va alcătui el, o va alcătui alt guvern, cu altă majoritate și, cu siguranță, nu în favorul maghiarimii, ci în favorul dușmanilor ei. Reforma aceasta trebuie s'o introducă guvernul

coaliționist. *Nu e aceasta numai o datorie, ci e și un drept, care va avea o influență covârșitoare asupra majorității de azi și a partidului independent. Iar la dreptul acesta partidul independent nu-i iertat să renunțe...“*

Chestiunea e foarte limpede: reforma electorală trebuie s'o realizăm noi, coaliția, fiindcă noi ținem seamă de interesele „națiunii“, de interesele „maghiarimii“ și nu vom suferi ca de binefacerile acestei legi să se bucure și „dușmanii“ coaliției.

Coaliția va încerca, dară, să se mențină la cârmă promițând că va alcătui reforma electorală. Așa cum e redactat actualul proiect, știe și cabinetul coaliționist că nu va putea întruni voturile majorității. Se zice că, spre acest scop, se vor introduce în proiect câteva modificări noi: se va șterge dreptul la 3 voturi, se va șterge și excluderea analfabetilor, cari numai 10 inși dispun de un vot, și se vor introduce și alte modificări în nădejdea că se va găsi o majoritate pentru noua corcitură.

Steaua coaliției apune și lumina din urmă nu va putea amăgi pe nimeni să crează într'un nou răsărit.

Coaliția, înainte de a pleca, vrea să mai aducă un serviciu oligarhiei în serviciul căreia stă, nizuind să-și câștige dreptul de-a alcătui ea reforma electorală.

Va reuși oare în nizuința aceasta? Atârnă dela noi toți cari aderăm la idea votului universal. Dacă vom ști să ne apărăm și pe mai departe acest drept, nu, — altminteri coaliția ne va hărăzi cea mai mare rușine și nenorocire: o lege electorală nedreaptă și ilegală!

Insulte zilnice ne aruncă indivizii dela fițuicele celor vânduți guvernului. Aceste spurcăciuni ale tiparului, cari sunt o crimă a bunului simț, ne fac un adevărat serviciu injurându-ne. Fiindcă fiecare injurătură deschide mai largă grozava prăpastie care ne desparte de aceste suflete urite și noi o dorim asta din toată inima. Inگریزی serioase ne-ar inspira numai când într'o bună dimineată ar începe să ne acopere cu laude. De asta, în adevăr, să ne ferească Dumnezeu...

Pulbere.

Există și un soi de „oameni puțini“. Aceștia totdeauna au nevoie de câte ceva, de cineva, pentru a fi compleți. Doctorii și toți lingușitorii, cresc din pământul acesta!

Indeei, scriitorii proști ca și femeile pierdute: se urăsc.

„Ja-ți patul tău și umblă“ — natural, dacă mai ai picioare.

Se înșală cei ce injurând pe Dumnezeu, cred că sunt originali...

— Câți n'au mai făcut-o asta!

E un cer în adâncul căruia nimeni nu poate privi: viitorul.

Natura e făcută din timp; timpul din spațiu; spațiul din haos și haosul din... incest. Da!, ca și neamul omenesc: Dumnezeu a făcut pe Adam; din coasta lui pe Eva. Primii oameni au avut trei copii: Sim, Cain și Iafet; unul a murit și ceilalți doi au făcut neamul omenesc cu... Eva!
— Nu-i așa, cinstită Biblie?

Inafară de legile pământului, istoria nu mai cunoaște nici-o lege... De ce, dacă istoria

REVISTA POLITICĂ.

Primul consiliu de miniștri. Sâmbătă s'au întrunit miniștrii cabinetului coaliționist pentru întâiașdată după vacanțe. Consiliul s'a ținut în locuința ministrului de comerț *Kossuth*, în prezența tuturor membrilor cabinetului (numai *Andrássy* a venit târziu, după amiază.)

S'au discutat, înainte de toate, afacerile curente cari cer o rezolvire mai grabnică, apoi s'a intrat și în discuția situației politice generale.

Despre rezultatele acestor discuții nu se știe până acum nimic pozitiv. Se fac fel și fel de combinații. Un singur lucru se afirmă cu multă stăruință: guvernul își va da din nou demisia încă înainte de 28 Septembrie, când îi expiră termenul.

Se afirmă de asemenea că guvernul va încerca să-și rezerve misiunea de-a alcătui reforma electorală. Pentru a câștiga voturile partidului independent, va introduce în proiectul lui *Andrássy* mai multe modificări esențiale, iar apoi, după ce și-a asigurat astfel majoritatea în Cameră, își va da demisia pentru a fi din nou însărcinat cu alcătuirea cabinetului. *Din noul cabinet, însă, nu va face parte nici contele Andrássy, nici Darányi.* În locul lor ar fi să vie doi secretari de stat. Noul guvern ar prolonga, pe un an, privilegiul băncii comune, ar vota budgetul și cheltuielile cu anexarea Bosniei și ar trece apoi la discuția proiectului de lege despre reforma electorală.

Rezolvirea celorlalte chestii ar rămâne în sarcina noului parlament ce se va întruni pe baza legii electorale alcătuită de coaliție.

Hotărît, e greu să te desparti de putere, mai ales când pentru coaliție nu mai există o „revedere“.

Și totuș, acesta va fi sfârșitul.

Lukács și Kristóffy ante portas! Cică Viena e de mult în clar cu planul său de război alcătuit de *Kristóffy* și aprobat de *Lukács*. Toate chestiunile pendente se vor rezolvi în favorul Vienei și în defavorul Ungariei: și chestia băncii comune, și chestia anexării Bosniei, și chestiile militare. Ungaria nu va avea parte decât de sarcini grele: va trebui să voteze nenumărate milioane...

nu se mai sfârșește, gândul nostru mai întârzie încă la poalele cerului?

Și pe cele tulburi și pe cele curate, deopotrivă soarele încălzește și apele și sufletele.

Dintre oameni, singuri cei de geniu se pot cumpăni și se pot înțelege.

— Vai, vai, cât de dulceagă și de câte minuni născătoare trebuie să mai fie și armonia prostiei!

Ruginește aurul?

Cine se oprește în amor, face ca și cel care se oprește pe apă: se 'neacă.

„Cine dă, lui își dă“ — zic legile noastre. Se zice că egoismul e cea mai înveninată otrăvă. Cunoașteți undeva mai mult egoism decât aicea?

...Și găinile cu coada ridicată — fac ouăle mai mici!...

Uitarea! — A creiat ceva mai plăcut natura?

Moartea și femeile, amăgesc totdeauna mai mult decât ochii schănteetori ai vieții.

trecuți astăzi de vârsta mijlocie, prozatori, poeți și autori dramatici cu merite și veche popularitate. Aceștia își au situațiile lor sociale create, fac și politică, își au presupțiunile lor și trăesc izolați de cei-ce-au venit în urma lor. A presupune că ei sunt cei chemați a forma o societate cu tendințe regeneratoare, ar fi o greșală. Deasemenea este peste putință ca să se încredințeze această misiune celor din stânga extremă, adevărați proaspetilor literați inzestrați cu certificate dubioase, obținute dela directorii de reviste atât de generoși în lansarea talentelor. Este însă un centru destul de select, compus din cei ce de zece ani încoace au meritul de căpetenie la susținerea și largirea curentelor literare, scriitori de talent și de temperament cu multe făgăduințe încă pentru viitor. Aceștia și numai aceștia pot să ducă ideea la izbândă.

De altfel prevăd că așa se va și întâmplă. Din centrul scriitorilor au pornit și apelurile la unire. În centru se arată mai mult interes. Dacă se vor găsi printre aceștia vre-o 16 până la 20 de inși, ca să iscălească un program de acțiune, se va face o societate de scriitori; altfel se va forma cel mult un conglomerat hibrid de o efemeră existență.

II. *Chendi.*

Așa se plânge presa maghiară și-i acuză pe Kristóffy și Lukács că ei pun la cale aceste intrigi infame.

Strângeți-vă rândurile, patrioți, căci dacă nu reușim să stăpânim situația, vine Lukács și Kristóffy și cu ei toți dușmanii „națiunii“! — e strigătul de alarmă al acestei prese venale care-și teme subvențiile...

Libertățile în Ungaria. Dl Sebastian Stanca, preot în Vulcan, e dat în judecată pentru că în o predică, rostită în biserică, ar fi spus și unele lucruri cari constituie „ațâțare la ură împotriva națiunii maghiare“.

Apponyi glăsuiește străinătății. Baritonul eroic al cabinetului coaliționist a avut o convorbire cu un redactor dela un ziar italian (?) obscuro „Resto del Carlino“, care l-a întrebat, între altele, dacă crede sau nu, că mișcarea națională română are caracter iredentist.

„Eu nu pot să văd, ce se petrece 'n inimi! — a răspuns Apponyi. — Nu pot nici să afirm, nici să neg cu toată hotărârea, dacă e ori nu vorba de iredentism. Dacă însă n'ar fi iredentistă în intențiuni, ea poate să devie iredentistă în rezultatele ei. Mișcarea are în vedere nimicirea politică a unui stat, care are o viață de zece secole. Cu toate acestea n'are să i-se deie prea mare importanță. Agitatorii cred că e priincios pentru dânșii momentul acum și vor să profite de greutățile ivite din cauză că guvernul se află în „statu demissionis“. Ei mai trag apoi nădejde și în urma predominării în Austria a tendințelor reprezentate de creștinii sociali. Cred, însă, că e, în genere, vorba de o fierbere trecătoare, de un fel de friguri, care vor încetă.“

Dela un bărbat de talia lui Apponyi ai fi așteptat lucruri mai puțin naive și ridicole!

Consiliul de miniștri și ordonanța lui Apponyi. Ziarele din capitală anunță: Consiliul de miniștri s'a ocupat, în ședința sa din urmă, și cu conflictul dintre bisericile române și guvern. Consiliul de miniștri n'a adus în chestia aceasta nici o hotărâre meritorică, fiind de părerea că numai un guvern consolidat va putea să ia dispoziții față cu opoziția bisericilor române. Retragere sau ce?

Lupta pentru limbă.

— Declarații și voci de presă. —

„Gazeta Transilvaniei“ din Brașov s'a adresat dlui Dr. Teodor Mihali, președintele clubului parlamentar al deputaților naționaliști, rugându-l să-și spună părerea asupra conflictului.

În răspunsul său, dl Mihali spune, între altele, următoarele:

„Nici această măsură ilegală nu va trece la ordinea zilei fără să fie adusă pe tapet, în formă de interpelație, în parlament din partea deputaților români, precum nici până acuma n'a rămas nici o chestie gravă și nici un act volnic de al guvernului ori de al organelor sale, să nu fi fost sulevat și criticat în mod energic din partea deputaților români.“

Forma și detaliurile însă le vom chibzui și statori la timpul său, adecă după ce se va deschide dieta. Se poate ca pe lângă interpelare să întrebuițăm și altă cale legală despre ce nu vă pot încă desluși.

Ce am făcut pe cale particulară la minister? Să nu gândiți, că doară calea aceasta actualmente e bună și promițătoare. Cunoaștem cu toții șovinismul sălbatic al guvernului și mai presus de toate al marelui fariseu Apponyi. Dacă până și în relațiile față de Austria și casa domnitoare sunt, respective ar fi, dacă ar putea, intransigenți până la extrem, cu atât mai vârtos tind a pune timbrul maghiarismului exclusiv pe

toate instituțiile naționalităților și a sălășlul în ele spiritul lor.

Nu deci sofisma copilărească ce o accentuiază Apponyi, anume că suferă vaza limbei maghiare în ochii copiilor de școală, dacă religia și rugăciunile le învață numai în limba lor maternă, a determinat lansarea ordonanței de catechizare, ei motive mult mai adânci și adânc tăietoare în viitor. Această ordonanță e numai primul atac îndrăzneț, așa zicând „proba“, căreia, dacă va succede, va urma grosul, atacul pe viață și pe moarte. E sistem în acest demers!! Iată pentru ce crede Apponyi, că și urmașul său va susține în vigoare ucazul său. Pas cu pas au ciungărit guvernele maghiare legea naționalităților, până au făcut-o aproape literă moartă. Iar dacă mai figurează cu numele, e numai ca nisip în ochii lumii neorientate, pentru legitimarea fanfaronadei de „liberalism și libertate fără păreche“. Acum au ajuns la carne și os. E binevenit, ba căutat prilejul și pentru guvern, ca să-și dreagă în ochii conaționaliilor popularitatea sdruncinată. La această apucătură blăstămată au recurs toate guvernele!!!

Nu demersuri și rugăminte pe cale particulară ajută. Prelații noștri în trecut au bătut în destul această cale. Totdeauna fără efect. Probat-am în una și alta și noi. Tot fără rezultat. Se pare că chiar blândețea și rugăminte încurajază pe tiran. Numai sufletul mare și nobil, pătruns de frica lui Dumnezeu și de sfințenia dreptății, ascultă și împlinește rugăminte dreaptă...

Ordonanța de catechizare în limba maghiară e intrarea politice de maghiarizare în biserică. Nu este în Europa stat civilizată, care să poruncească în ce limbă să te rogi și în ce limbă să înveți și să mărturisești credința ta în Dumnezeu. Asta e siluirea conștiinței religioase, un act păgân dela preacatolicul Apponyi. În aceste vremuri vitrege credința în Dumnezeu ne mai susține și mângăie masele mari ale poporului, mai ales ale poporului nostru românesc blând și cu frica lui Dumnezeu. Când însă și aici intră profana și cruda politică, puterea și sfințenia credinței își pierde curățenia. Urmarea va fi o demoralizare generală. Cel mai intim sanctuar al sufletului tău va fi răscolit și controlat pe cale administrativă de organele ei volnice și de slujbași adese fără credință. Te întrebă îngrozit, că au oamenii aceștia suflet și conștiință?

Românul însă limba și legea sa strămoșească nu și-a părăsit-o niciodată. Pentru ele a trăit și a murit. Ele i-au fost și-i sunt scutul și mândria, tăria și viitorul. Nu le va părăsi nici acum în veacul luminei. Șicanările astea mai nouă poate iar ti vor pune piedeci în mersul progresului. Le vom infruntă! Nu numai, ci ne vor închege, și vor trezi solidaritatea și dragostea frățească. Iar politica maghiară s'a mai întinat cu un păcat și cu o pată, ce va trebui s'o expieze“.

Un redactor al ziarului „Keleti Értésítő“ a avut o convorbire cu un membru al episcopiei române, care i-a făcut următoarele declarațiuni:

„Trebuie să protestăm mai întâi contra acelei aserțiuni de rea credință, că biserica română se opune învățământului limbei ungurești. Biserica greco-orientală a luat cele mai întinse măsuri spre a putea pune în vigoare dispozițiunile noiei legi a învățământului, prin care se urmărește predarea și învățarea limbei ungurești. Aproape toate comunitățile au cerut un ajutor bănesc dela stat, spre a completa lefurile învățătorilor. În școlile noastre confesionale s'a deschis învățământului limbei ungurești un teren larg, lucru despre care ministrul cultelor are perfectă cunoștință.“

În ce privește ultimul ordin al ministrului cultelor, el este lipsit de orice bază legală. Învățământul religiei s'a predat până acum în limba liturgică, cu toate că limba de predare a șco-

lilor respective eră cea maghiară. Biserica română a considerat ordinul ministrului Apponyi ca un atac îndreptat împotriva autonomiei bisericești și a protestat la guvern contra acestei măsuri. Situația s'a agravat și mai mult prin faptul, că guvernul nici n'a răspuns la adresa metropolitului nostru.

Punctul de vedere al bisericii române e tot atât de legal pe cât e de lămurit. Învățământul religiei e o chestie internă a bisericii, precum este predica, confirmarea sau alte acte religioase. Enunțările divine trebuie să se împărtășească credincioșilor în limba lor maternă. Legea fundamentală a bisericii noastre dispune ca limba oficială să fie limba română atât în chestiunile de școală, cât și în cele bisericești. Scopul principal al învățământului popular e de a crește cetățeni cinstiți, patrioți, morali și silitori. La acest rezultat nu vom ajunge decât cu ajutorul învățătorilor de religie, religia însă numai în limba maternă se poate predă cu succes. Legea din 1868 se bazează pe același principiu, lăsând la aprecierea confesiunilor de a stabili limba de predare în învățământul religiei. Ministrul Apponyi se referă la primul paragraf al acestei legi, care stabilește limba de predare în școlile elementare ale statului, însă numai în privința acelor obiecte, cari sunt supuse controlului ministrului.

Ministrul nu e în drept de a retrage subvențiunea ce ni se dă sub denumirea de „congruă“, căci aceasta nu este o plată pentru predarea învățământului religiei, ci o complectare a lefurilor învățătorilor și preoților, fixată prin legislatură. În caz dacă ministrul totuș ne va retrage congrua, biserica română va intentă statului un proces.*

Correspondentul din Arad al ziarului „Budapesti Hirlap“ a avut o convorbire cu episcopul Ioan Pap, care i-a făcut următoarele declarațiuni:

„Sfântul sinod din Arad a protestat acum de curând împotriva ordinului ministrului Apponyi. În ce privește preoții români, noi le-am făcut cunoscut că toți acei cari vor predă religia în limba ungurească, vor fi pedepsiți pe cale disciplinară. Punctul nostru de vedere nu s'a schimbat. Congresul național care se va ține la 14 Octombrie se va ocupa cu această chestiune, iar noi vom protesta din nou contra ordinului.“

Prin retragerea congruei s'ar comite o ilegalitate. Ea aparține bisericii și nu i se poate retrage.“

Întrebat de corespondent, dela care dată se va pune în aplicare dispoziția relativ la retragerea congruei, episcopul a răspuns că dela 1 Ianuarie când urmează a se plăti una din ratele congruei.* Se va vedea atunci dacă contele Apponyi își va realiza amenințarea. Noi ne vom adresa curții de casație, eventual și împăratului. Dacă toate aceste nu vor avea nici un rezultat, atunci vom renunța la congruă, dar nu vom cedă.

Preoții noștri au putut trăi și până acum fără congruă și nici pe viitor nu vor muri de foame“.

Episcopul Pap a declarat la sfârșit că nu crede în știrea relativ la demisiunea episcopilor.*

În ziarul „Alkotmány“, organul partidului clerical popular, a apărut un articol de fond, semnat „Spectator“, în care se fac comentarii asupra ordinului ministrului Apponyi.

Autorul spune că acel ordin ar putea zădărnici acțiunea partidului moderat român, căci adevărații naționaliști români vor putea invoca d'aci înainte că guvernul se amestecă și în afacerile interne ale bisericii române.

Autorul e de părere, că ordinul ministrului Apponyi nu se va putea pune în aplicare din cauză că în cele mai multe școli ale statului elevii din clasa a treia nu cunosc limba maghiară

atât de bine ca să li-se poată predă religia în această limbă, fără de a se pretinde învățătorului ca să predea în același timp și limba unguerească, lucru pe care învățătorul nu este obligat să-l facă.

Ordinul dispune că învățământul religiei trebuie să se predea și în limba unguerească. Ar fi deci necesar ca religia să se predea mai întâi în românește și după aceea în unguerește. Predarea învățământului în două limbi ar crea dificultăți extraordinare în școlile elementare. Afară de aceasta ar fi nevoie de cărți, cari, însă, nu există până acum. Învățătorul român ar fi deci nevoit să se folosească de o carte unguerească, pe când limba română i-ar servi numai ca limbă auxiliară. Dispoziția ministrului însă nu impune aceasta.

Nici o rasă nu-și iubește limba cu atâta gelozie ca Românii și e de prevăzut că ei se vor lăpăda și de școlile statului și de preoții lor proprii, dacă vor vedea că copiii lor trebuie să învețe religia în limba unguerească.

Acela care n'a trăit printre Români de sigur că nu va înțelege acest lucru.

Ordinul ministrului Apponyi, care se referă numai la Români, iar nu și la Sârbi și Slovaci, a revoltat toate cercurile Românilor peste măsură. Acele persoane, cari au depus silințe pentru formarea unui partid român moderat și constituțional, au fost dezavuate și au devenit imposibile în urma acestui ordin.

Aplicarea forțată a ordinului ar contribui sub împrejurările actuale la agravarea luptei Românilor naționaliști și a diferendelor cu naționalitățile în general.

Un fruntaș al bisericii române, decedat acum de curând, a declarat autorului acum câțiva ani că odată cu numirea contelui Apponyi ca ministru al cultelor toate drepturile naționalităților vor deveni problematice și vor fi răsturnate. Contele Apponyi era pe atunci șeful partidului național maghiar. Autorul articolului spune că timpurile s'au schimbat foarte mult de atunci, dar cu toate că atitudinea presei române pare a exclude orice speranțe într-o soluție pacinică, autorul totuși e convins, că cu puțină bunăvoință și înțelepciune reciprocă se va putea găsi o soluție în această chestiune.

Noul protopop al Săliștei.

Duminecă, în 12 Sept., s'a introdus în mod solemn, ca administrator în protopopiatul Săliștei, prietenul nostru Dr. I. Lupaș, fostul profesor al seminarului „Andreian.” Actul instalării l-a săvârșit protopopul Sibiului Dr. Ioan Stroia ca trimis consistorial, asistând întreagă învățătoria și preoțimea din tract și multime mare de popor. Din Sibiu au luat parte la această serbare asesorii consistoriali N. Ivan și Dr. M. Cristea și alți amici ai sărbătoritului.

După serviciul divin, ținut la înălțime și prin cântările corului de acolo, a avut loc în biserică centrală ședința festivă a sinodului parohial, pe urmă în sala cea mare a școalei ședința festivă a sinodului protopopes, luându-se la propunerea dlui Comșa — în formă aleasă — act de trecerea fostului protopop și paroh Dr. I. Stroia în alt tract cu induioșare și recunoștință, pentru faptele împlinite spre înaintarea tractului Săliște, și de primirea noului protopop și paroh administrator Dr. I. Lupaș cu multă bucurie și mari speranțe.

De încheiere s'a dat un banchet unde s'au manifestat sentimente de simpatie pentru fostul protopop, semn că bune lucruri a făcut cât timp a păstorit în acel tract, și s'a arătat deosebită însuflețire pentru noul trimis în via Domnului. S'au mai accentuat într'altele și bunele relații între conducerea politică și cea bisericească pe cari la-am dorit și aiurea și pentru

cari meritul îi revine în mare parte primprotopopului Drăgits.

Din întreg actul instalării remarcăm cu-vântarea rostită pe amvon de noul prot. Dr. I. Lupaș, în care și-a desfășurat întreg programul muncii ce-l așteaptă în noua slujbă. Această cuvântare, ce brăzdează adânc principalele direcții cari pot duce spre limanul mântuirii și fericirii nu numai protopopiatul Săliștei, ci întreg neamul românesc — prin bogăția ideilor frumoase, prin farmecul expresiunilor și ritmul muzical — ne-a legănat sufletele tuturor în valuri de însuflețire și nădejdi de mai bine.

Trimitem și pe această cale prietenului nostru protopop Dr. I. Lupaș felicitările și doririle noastre de bine în noua carieră.

CRONICA EXTERNĂ.

Situația în Grecia. Nemulțumirea ofițerilor greci continuă, cu toate eforturile noului guvern de-a liniști spiritele. Ofițerii sunt, mai ales, nemulțumiți, fiindcă reintegrarea în armată a ofițerilor degradați întâmpină greutăți mari.

Ziarele din Atena publică un interview foarte interesant pe care l-a avut un redactor cu fostul ministru Theotokis. Acesta a declarat că nici el, nici partidul său nu vor consimți la desființarea comandamentului general și nici la reprimirea ofițerilor degradați. Pentru a restabili ordinea, Camera trebuie dizolvată. Numai un guvern care poate satisface dorințele poporului va avea șanse să-și realizeze programul.

Ziarele din Germania sunt informate că situația devine tot mai gravă și în urma discursului pe care l-a rostit prințul-moștenitor la Corfu. Prințul-moștenitor e supărat că a fost nevoit să ese din armată și a atacat partidele politice și corpul ofițeresc. Cercurile militare protestează cu energie împotriva acestui discurs și pretind dela guvern să intervină ca prințul moștenitor să nu se amestece în chestiile politice.

Din Serbia. Chestia fostului principe-moștenitor e și acum cauză a unei mari neliniști și nesiguranțe. Principele George nu se poate împăca cu noua sa situație.

„Zvono” publică știrea senzațională că vrea cu orice chip să fie reabilitat ca principe moștenitor. El a vizitat în acest scop pe cei 2 miniștri vechi radicali Pașici și Protici și le-a comunicat că va convoca marea Scupștină pentru a fi numit din nou moștenitor al tronului Serbiei. Prințul George a vizitat mai târziu și pe fratele său Alexandru.

„Zvono” adaugă la aceste: „Sângele va trebui să curgă. Nu știm ce răspuns a primit prințul George de la cei doi miniștri și nu avem cunoștință despre hotărârile consiliului de miniștri, care a fost convocat din cauza atitudinii prințului George. Cerem însă în mod hotărât să se aplice față de prințul George măsurile legii, spre a-l pedepsi pentru brutalitățile și amenințările lui”.

Ziarul citat pretinde a ști că cu ocaziunea dineului ce s'a dat la Conac în onoarea ambasadorului rus Sergejew a avut loc o altercație violentă între prințul George și ministrul Pașici. Prințul George ceruse din nou să fie reabilitat ca principe moștenitor. Pașici i-a răspuns că e imposibil, de vreme ce prințul a renunțat de bună voie și deoarece actul de renunțare a fost sancționat de rege și de Scupștina. Prințul George a replicat că dacă guvernul nu e dispus să rezolve chestiunea pe cale pacinică dânsul dispune de mijloace spre a-și ajunge scopul cu forța.

Și cu toate că, a doua zi, știrea aceasta a fost desmințită în mod oficial, populația din Belgrad totuși e convinsă că prințul George ține să fie reabilitat ca principe moștenitor. Ziarele au scris despre aceasta încă acum două săptămâni, fără ca guvernul să fi desmințit știrea.

Miniștrii Pașici și Protici au conferit Sâmbătă seară timp de o oră cu regele spre a găsi o soluție relativ la viitorul prințului George. Dânsii au rugat pe rege să intervină pe lângă prințul George ca să părăsească țara.

Produce senzație faptul că prințul moștenitor nu l-a felicitat pe prințul George cu ocaziunea aniversării nașterii sale, care s'a serbat de curând. Aceasta e o dovadă mai mult că relațiunile dintre cei doi frați sunt foarte încordate.

Prințul George s'a purtat și cu sora lui Prințesa Elena într'un mod brutal. Se știe de altminteri că sălbătăcia prințului George este motivul pentru care prințesa Elena lipsește de atâta timp din Belgrad.

Prințul George e grija permanentă a familiei sale și a politicianilor.

Crematoriile.

Aparițiile laterale și insuportabile, cari sunt legate de discompunerea oricărui organism animalic, îndată ce corpul și-a pierdut puterea vieții, l-au silit pe om, încă din timpurile cele mai vechi, ca să se îngrijească de delăturarea rămășițelor pământești ale consoților lui răposați, astfel, ca prin procesul de discompunere să nu se vatăme sentimentele urmașilor, sau chiar să fie atacată sănătatea lor.

În scopul acesta se foloseau de două mijloace: a) înmormântarea mortului în pământ, prin ce acesta se scutea totodată de animalele sălbatice, — și b) prin nimicire totală și imediată prin foc.

La popoarele evului vechiu erau folosite ambele forme. Unele aveau îndeajuns material, de ars — care constă din lemnele de pădure — eră în preponderanță arderea morților; unde nu aveau lemne, precum eră și în Palestina cea mai săracă în păduri, eră populațiunea quasi silită să-și ia refugiu la înmormântare și numai nobilii și cei bogăți se puteau bucura de favorul arderii. Stăpânitoare, deveni obiceiul înmormântării atunci când cu credința la venirea Mântuitorului Isus Cristos, (care, după cum credeau atunci e foarte apropiată) — cu venirea aceasta zic, — s'a lătit și credința despre învierea trupeză a răposaților; dară totuși există date, că până în secolul al III-lea și IV-lea s'au ars morții. Sub Carol-cel-Mare, înmormântarea devine obiceiul creștinesc; el dă la anul 781 pe lângă altele un edict, prin care: „sub pedeapsă de moarte oprește arderea morților”!

Obiceiul acesta timp de aproape 11 secole a șters în oameni amintirile formei primitive de înmormântare prin foc; din când în când însă totuși au existat spirite luminate, cari înțelegeau avantajele arderei morților.

Între aceștia se numără și Friederich-cel-Mare, regele prusiei, care cu ocaziunea războiului prim silesic serie ministrului de stat Podewils într'un rescript de dto 27 Februarie 1741: „Dacă mă vor ucide, doresc ca trupul meu să fie ars, după obiceiul Romanilor”!

Dorința nu i-s'a împlinit — se poate, că au crezut că trebuie să se țină de promisiunea „dacă mă vor ucide”, și el a murit moarte naturală.

În evul nou însă, prima ardere prin foc s'a făcut la anul 1751, cu mătușa lui Friederich-cel-Mare, cu contesa Sophia de Bayreuth, născută principesă de Saxonia-Weissenfels, care s'a căsătorit a doua oară cu contele Albert de Hoditz. Soțul ei, un aderent mare al științei și al artelor frumoase, dară, cu deosebire un admirator al anticității, i-a ars cadavrul conform obiceiului Romanilor pe rug, după toate ceremoniile, pe cari le află în clasicii lui Iubiți și în tot anul, la ziua morții, repetă această ceremonie.

Trecură apoi 70 de ani până ce obveni iarăș o ardere a cadavrului: a fost poetul englez Shelley, care la anul 1821 cu ocaziunea unei excursiuni pe mare lângă Neapole, își

aflase moartea, și pe care prietinel său Lordul Byron îl înmormântă „după obiceiul Romanilor“. Și cazul acesta însă provocă la înțelepții timpului acelaia numai interesul curiozității și nici lui Iacob Grimm nu-i umblă mai bine, când la anul 1849 într'un discurs, ținut la academia regească de științe din Berlin, arată avantajile înalte și estetice ale „groapei de flacări“.

Cinci ani mai târziu Dr-ul Trusen din Neisse edă o scriere, în care el, ca primul medicinist al timpului său, arată pericolele cimiteriilor pentru viața și sănătatea omenimei și în care pentru încunjurarea și evitarea lor recomandă reîntoarcerea la arderea cadavrelor.

Dară abia 20 de ani mai târziu străbate teoria arderei cadavrelor și în praxă; se fac reuniuni și la anul 1876 se deschide primul crematoriu în Milano. La anul 1878 se deschide în Gotha, care rămâne unicul în Germania până la 1892; atunci se deschide unul în Heidelberg și la 1898 în Iena. În ultimii ani s'a sporit apoi numărul.

În celelalte țări arderea cadavrelor a progresat mai tare, cu deosebire în Italia, unde de prezent sunt cam la 50 de crematorii. *Recunoscută prin lege de stat* este arderea cadavrelor în: Italia, Svițera, Franța, Anglia, Danemarca, Suedia și Norvegia și în statele unite ale Americii de nord; mai mult se folosește și practică în Japonia, unde aproape jumătate dintre răposați se ard, — se înțelege în forma cea mai primitivă, care e împreună cu cheltuieli foarte mici, așa că sunt reuniuni, cari pentru un caz nu socotesc mai mult, decât după valoarea banilor noștri Cor. 1-20.

În contra arderei cadavrelor contrarii aduc și se provoacă la multe și de toate, cari se pot reduce la două cauze și anume: 1. *cauză de natură iuridică*, și 2. *cauză de natură religioasă*.

1. Cei cari se folosesc de cauza de natură iuridică susțin, că s'ar înmulți omorurile și în special s'ar înmulți omorurile prin *inveninare*; și anume zic ei, că un cadavru înmormântat se poate eshumă totdeauna; și chiar, dacă s'a discompus total, totuși și după mai mulți ani se poate constata veninul și se poate pedepsi uci-gașul. Dacă de fapt aceasta ar fi așa, atunci *hotărât* obiecțiunea aceasta ar fi foarte la loc, și nu s'ar putea trece peste ea cu vederea. În realitate însă lucrul stă altcum. Căci abstrăgând dela numărul cel mic al eshumărilor, (pe baza datelor statistice cade cam aproape pe 700,000 de înmormântări 1 (una) eshumare) — scade numărul acesta și prin faptul, că foarte de multe ori nu s'a putut constata moartea prin inveninare.

2. Mulți susțin, că prin ardere s'ar sdruncina credința creștinească în popor. Cu obiecțiunea aceasta s'a ocupat și forul cel mai înalt bisericesc din Germania, așa numită „conferența bisericăscă din Eisenach“, care a recunoscut și decretat, că arderea morților nu stă în contradicție cu nici o poruncă a lui Dumnezeu și cu nici un articol al credinței, creștine.

Afară de cauzele acestea două principale se fac încă și obiecțiuni de *natură estetică*. Și anume susțin contrarii de categoria aceasta, că se pierde toată poezia înmormântării, că nu s'ar mai putea vorbi de somnul cel dulce al morților etc. etc.

E adevărat, cine înghenunchiază lângă mormântul înfrumusețat cu flori, vede pe mort tocmai așa, cum l-a văzut înainte de înmormântare. Dară dacă s'ar delătură deodată pământul ce acopere sicriul (și sunt numai vre-o câteva, urme de pământ), speriat ar fugi și nu s'ar mai întoarce nici când la locul acela; căci în lumea aceasta nu există priveliște mai înfloritoare, decât cadavrul, care a stat și numai câteva săptămâni în pământ.

„Ei s'apoi pacea cea vecinică a cimiterului?“. În celea mai multe cimiteruri (după ce s'au umplut locurile destinate pentru groape) după 20, cel mult 30 de ani se desfundă gropile, pentru cari nu se solvește din nou, se scot oasele, și se pun într'o groapă comună, ca să se facă loc la alții. Din timp în timp procesul acesta se repetază, până când numai există nici o urmă de osăminte

Dară apoi în orașe mari, cari sunt în continuă, creștere și dezvoltare?

De câte-ori nu se întâmplă, că nu se poate respecta *liniștea morților* din cauza circulațiunii și extinderii celei mari? Strade noauă și drepte, drumuri ferate, apaducte și canalizare, cari nu se opresc la zidurile cimiterului și curând se schimbă toată priveliștea. Pe locul unde „morții își dorm somnul lui“ e o gălăgie și o umblare ne mai pomenită, întocmai ca într'un furnicar răscolit de curând.

Cu cât nu este modul arderei mai estetic!

În capela crematorului sicriul acoperit cu flori și cununi, pe cari le-au depus stima și dragostea față de cel mort, e așezat pe un catafalc, care e încunjurat de palmieri și alte flori exotice. După ce s'au adunat familiarii reposatului, se face ceremonialul înmormântării după ritul fiecăruia. Sfârșindu-se serviciul divin, sicriul se cufundă prin o deschizătură la vale. După ce a dispărut preste deschizătură se așează mecanice o ușă — cripta e închisă. Și spun cei cari au fost de față la aceasta, că momentul acesta e așa de evlavios, încât nu-l poți uita nici când și ai impresia, cu mortul și-a luat rămas bun și a plecat pe calea cea lungă a vecinicii. (Va urma)

ȘTIRI.

Șicanele ungarilor. Ziarele din România scriu: În urma atitudinii patriotice a medicilor români, autoritățile maghiare fac toate dificultățile și mizeriile posibile, călătorilor, care intră în țară prin gara Predeal. Joi trenul accelerat a fost întârziat într'adins o oară întreagă. La sosirea în gara Predeal, poliția ungurească în cap cu polițaiul Kurg a oprit pe călători de a descinde din vagoane sub pretext că n'au jandarmi suficienți pentru pază. Publicul a fost nevoit să stea o jumătate de oară în tren. În urma intervențiilor energice a polițaiului nostru Boantă și șefului gărei, pasagerii au putut descinde. La vizitarea pașapoartelor s'au făcut noi șicane pasagerilor întârziindu-i cu viza. D. ministru de interne I. Brătianu, care se află pe peronul gării, în urma raportului dat de polițaiul nostru, a anchetat în persoană cazul, convingându-se de veracitatea faptelor.

La gimnaziul unguresc din Orăștie s'au înscris ast an 292 studenți față de 300 din anul trecut. Având în vedere că în anul trecut între cele 300 erau 76 români, lipsa românilor nu a scăzut decât cu 8 numărul total al elevilor.

Și între cei 292 de acum se află înscriși 10 români, primiți cu condiția că se va aplană cumva pricina cu religia.

Auzim că unii elevi, pentru a rămâne aci, ar fi adus declarația dela părinții lor, că îi lasă să învețe religia la reformati... ceeace e deopotrivă cu părăsirea credinței părinților lor. (Sunt copii de funcționari dela așezăminte de stat, cari și așa ai lor erau.) Foaiă maghiară din loc află că din punctul de vedere al părinților români, de a nu lăsa copiii să învețe religia în ungurește, e o „forțare“ (siluire) necuminte pe lângă care „caravana“ trece înainte!... („Lib.“)

Nou Preot în Seliște. Duminecă în 12 Sept. s'a instalat de preot în Seliște dl. I. Popa, fost preot în Cristian. Instalarea a condus-o protopopul Sibiului dr. I Stroia, ca esmis consistorial.

Triumvirat de pe Țara Oltului scos dela administrarea „fondului grănițeresc“ din Sibiu. La timpul său am publicat și noi neîntărirea alegerii de prezident al „Comitetului grănițeresc“ din Sibiu în persoana d-lui *Dr. Nicolae Șerban de Voila*, și acuma primim știrea că nici alegerea de membri ai comitetului *Iacob Macaveiu* și *Maximilian Receanu* nu a fost aprobată din partea ministerului de culte.

Statistică înspăimântătoare. După raportul delegaților patriarhatului armean, asupra masacrelor din Adana și Alep, au fost uciși 18,839 de armeni; deasemeni au fost uciși 1,250 de greci, 850 syrieni și 442 chaldeeni; peste tot, au fost omorâți 21,361 oameni, fără să mai socotim pe răniți și pe ceilalți locuitori, femei și copii în cea mai mare parte, morți de foame și de tot felul de privațiuni.

Și ce a făcut Europa civilizată, Europa veacului XX-lea, în fața acestor măceluri înspăimântătoare? Cum a ajutat pe semenii noștri morți, pentru singura vină că au fost creștini?

A trimis câteva corăbii de război pe lângă coaste, ca și cum tunurile lor ar fi împedecat pe masacratori să-și urmeze opera sălbatecă, la câteva sute de metri!.. Și atât. Vapoarele s'au reintors, Europa a uitat repede, cum uitase masacrele din 1895-96, când sute de mii de armeni și-au găsit o moarte înspăimântătoare, — și fanatismul musulman putu să reînceapă, în plină libertate, opera lui de satan. Și când o crimă singuratică se întâmplă în Creta, când un musulman luat la ceartă cu un locuitor creștin e rănit sau omorât, Turcia protestează, trimite note diplomatice puterilor și Europa se emoționează. Iată dreptatea omenească!..

Primul ministru al Angliei bătut de sufragete. Sufragetele din Londra au făcut o demonstrațiune violentă la locuința de vară a primului ministru Asquith. Pe când acesta se ducea la biserică, sufragetele s'au luat după el, l-au insultat cu cuvinte grave și în urmă l-au lovit de mai multe ori. După aceea s'au dus la locuința lui, unde i-au spart ferestrele dela sufragerie. Voind să năvălească în locuință, poliția le-a pus pe fugă.

Carte aprobată. Opu catehetic „Prelegeri metodice din istorioare biblice“, de Nicolae Crășmariu, s'a aprobat și recomandat cateheților ca manual ajutător la propunerea materiei biblice prin consistoriile din Arad sub Nr. 8665/1908, din Oradea-Mare sub Nr. 14/1909 și din Sibiu sub Nr. 7723 ex 1909. Cartea se poate procura dela autor, în Baraczháza, librăria arhidiecezană din Sibiu și cele mai însemnate librării din țară. Prețul e de 4 cor. plus 20 fil. porto.

Cook sau Peary? La câteva zile după telegrama care anunță lumii că medicul american Cook a descoperit Polul nordic, — sosește o altă telegramă în care se spune că și maiorul american Peary a descoperit polul nordic. Cook îl descoperise la 21 Aprilie 1908, Peary la 6 August.

Cook, auzind despre întoarcerea lui Peary, și-a exprimat mulțumirea că acum va putea da lumii o dovadă eclatantă că a descoperit polul nordic. Peary trebuie să fi găsit acolo urmele lăsate de el, precum și stindardul american! Peary, auzind, la întoarcere, despre expediția lui Cook, a declarat că n'a găsit la polul nordic nici o urmă lăsată de Cook și nu crede că Cook a descoperit polul nordic. Punctul acesta, necunoscut până acum, a fost descoperit de el și numai de el!

Lumea se pasionează acum de chestia cine a descoperit polul nordic: Cook sau Peary? Cook n'avea altă mărturie, în afară de observații științifice, decât prezența unor eschimoși. Se speră că Peary va fi fost mai prevăzător; acum se constată, însă, că nici Peary n'are altă mărturie..

Pressa și cititorii ei s'au împărțit în două tabere mari: o tabără crede în Cook, cealaltă în Peary.

„Le Matin“ din Paris publică o dare de seamă a exploratorului Peary. Acesta povestește cum a ajuns până la gradul 88, după ce și-a asigurat ajutorul alor 5 eschimoși, cărora le-a promis daruri de mare valoare. În regiunea gradului 88 de latitudine, cursa soarelui era aproape orizontală.

Expediția s'a degajat de tot materialul inutil spre a putea ajunge cât mai departe. În unele regiuni a fost nevoie să se croiască un drum prin gheață. Presiunea gheței era atât de mare încât se putea distinge sgomotul produs de izbitura sloiurilor. Gheața devenea din ce în ce mai complexă și mișcarea ei încetă.

Cook s'a dovedit de un rival foarte nobil. El a adresat ziarului american „New-York Herald“ telegrama următoare:

„Vă rog să comunicați d-lui Peary felicitările cele mai călduroase pentru izbânda sa. Acuma e sigur că Americii i-se cuvine gloria că s'a descoperit Polul Nord. Peary a înregistrat la activul său un frumos rezultat și 2 rezultate se înțelege că fac mai mult decât unul. Opera realizată pe o cale diferită de a mea va deschide drumul spre regiuni necunoscute până acuma. Și opera lui Peary va rămâne în anele de exploatare ale Polului Nord“.

Nu tot așa Peary. Acesta continuă să conteste descoperirea polului nordic din partea lui Cook, acuzându-l că s'a înțeles cu eschimoșii care l-au însoțit.

Cook publică în ziarul „Le Matin“ un răspuns la aceste atacuri spunând, între altele, că e absurd a afirma conivența sa cu 2 eschimoși. Eschimoșii sunt oameni liberi, cari se duc în expediții cu acela care îi plătește mai bine. Cook mai spune că nu el a luat proviziuni lui Peary, ci acesta i-a luat lui. Scopul călătoriei lui Peary prin acele părți îndepărtate ale Nordului era să-l caute pe el, pe Cook, căci lumea nu mai știa nimic despre el de multă vreme. Cook afirmă la sfârșitul articolului său că l-a rugat pe savantul danez, Sverdrup să echipeze o expediție pentru a afla pe cei doi eschimoși „complezanți“ despre cari vorbește Peary. Cook va plăti el cheltuelile expediției. Documentele definitive, Cook le va pune la dispoziția publicului, când va sosi timpul, dar să nu i-se ceară să facă aceasta acum, de dragul unor persoane particulare.

De altă parte, ziarele germane publică o declarație interesantă a directorului coloniilor germane, Weissart, un prieten personal al lui Peary. Întrebat fiind ce fel de caracter are amicul său, a spus că e un om de o energie nebună. E sigur, că Peary nu suferă să aibă nici un concurent. „Nu mă îndoiesc un moment, a spus Weissart, că dacă Peary l-ar fi întâlnit pe Cook la Polul Nord, desigur că l-ar fi împușcat fără nici o ezitare. Greșala lui Peary e că el a luat cu sine la fiecare expediție mai mulți inși decât trebuia. Astfel el a luat odată cu sine pe nevastă-sa și pe o moașă“.

„New-York Herald“ publică o telegramă a lui Peary, prin care acesta comunică următoarele: „Eu nu cred că „New-York Herald“ va suferi să fie indus în eroare de Cook. Tot odată vă comunic că Cook încearcă să înșele publicul. Eu am probe foarte serioase în sprijinirea acestei declarații și le voi produce“.

Societățile științifice păstrează o rezervă cumpănită. Înainte de a se declara, așteaptă ca cei doi rivali să-și publice rezultatul cercetărilor lor, ca pe baza aceasta să poată constata cine a

fost la polul nordic: Cook sau Peary... sau amândoi... Sau, poate, nici unul?

Moartea miliardarului american Harriman. În America a murit zilele aceste Edward Harriman, „regele drumurilor de fier“. Incetarea din viață a acestui mare întreprinzător a provocat o panică nu numai pe piața americană, dar și pe piața din Anglita.

Încă nu murise Harriman, ci numai se auzeau că e bolnav grav, și deja lumea financiară internațională intrase în mari griji, cu privire la consecințele dispariției miliardarului. Sunt acum 10 ani când mai întâi încep să se vorbească de acest E. Harriman, și era socotit în rândul grupurilor Rockefeller, Morgan, Vanderbilt, Hill și Gould.

Obiectul principal de speculație al lui Harriman erau drumurile de fer. Din lungimea totală de peste 300,000 de kilometri cât au C. F. Americane peste 250,000 de kilometri se găsesc în mâinile a 10 companii. Harriman posedă linia Union Pacific, cea mai lungă dintre toate liniile ferate americane. Geniul lui Harriman s'a dovedit superior atât pe terenul financiar cât și pe cel administrativ. El a sporit greutatea medie a locomotivelor sale dela 61 la 82 de tone, puterea de transport a vagoanelor dela 26 la 36 de tone; încărcătura medie a unui tren e de la 287 la 429 tone. A schimbat șinele, înlocuindu-le cu altele din cele mai rezistente. Consecințele acestor întocmiri au fost că veniturile brute au crescut dela 34.3 milioane de dolari (1889) la 76 milioane dolari (în 1908), iar venitul curat de la 9 și jum mil. la 35.7 milioane de dolari. Dividendele au fost de 12 la sută până la anul curent, când Harriman le fixase numai pe 10 la sută.

Mai fecundă în consecințe decât această muncă intensivă administrativă a fost acțiunea lui financiară, ce tindea la concentrarea într'o singură mână a tuturor drumurilor de fier americane. În America e interzisă prin lege joncțiunea drumurilor de fier pentru urcarea tarifelor. Dispozițiunea aceasta a legiuitorilor Harriman a ocolit-o, cumpărând cât mai multe acțiuni de ale companiilor ce aveau legătură cu liniile sale. Astfel a cumpărat până acum câteva zile acțiuni de 725 milioane de franci ceea ce reprezintă o sumă de 125 de milioane peste întregul comerț al Europei cu America de Nord. Dar fiindcă această prodigioasă activitate era opera personală a lui Harriman, se pune întrebarea la New-York și la Londra, unde sunt îngrămădite acțiunile lui Harriman, cât vor scădea când vor inundă piețele internaționale și ce catastrofă vor produce?

Convocare. Onor. membri ai desp. V. Săliște al „Asociației pentru lit. rom. și cultura poporului român“ precum și toți sprijinitorii ei sunt invitați prin aceasta la adunarea generală ordinară ce se va ținea Duminecă în 6/19 Sept. a. c. la 2 ore p. m. în sala școlii din Sibiu, cu următorul program 1. Deschiderea adunării. 2. Raportul general al comitetului. 3. Raportul cassarului. 4. Alegerea unei comisii pentru cenzurarea socotelilor. 5. Alegerea unei comisii pentru înscrierea de membrii noi și încasarea taxelor 6. Disertațiunea despre „Sava Brancovici“ de dr. Ioan Lupăș, administrator protopop în Săliște 7. Disertațiunea „Despre obiceiuri populare din Macedonia“ de Cristea Geoagea stud. în filozofie 8. Raportul comisiei și hotărâre asupra lui 9. Dispoziții pentru autentificarea procesului verbal al adunării. Săliște la 14 Septembrie 1909 Dr. Calefariu, dir. desp. A. German, secr. desp.

Noui cărți de școală. Am onoare a Vă aduce la cunoștință, că în colaborare cu mai mulți învățători am hotărât să întocmesc pentru școlile primare o serie complexă de cărți de citire pentru limba română pe baza principiilor și îndrumărilor noului plan ministerial.

Tendința ce se observă la autorii noștri de cărți didactice pentru școlile primare, de a se conforma noului plan ministerial, ne-a determinat și pe noi a face același lucru și la cărțile de citire pentru limba română. Lucrul acesta se impune și până acum prin însuș faptul superiorității principiilor pedagogice, pe cari se întemeiază planul ministerial. Azi se impune și mai mult prin noua situație a școlilor românești față de stat. Astfel lucrarea noastră credem, că nu poate fi decât binevenită pentru învățătorii noștri.

Față de celelalte manuale existente, cărțile noastre credem, că prezintă avantajii și din alte puncte de vedere.

Inovațiile introduse de noi sunt următoarele:

1. Pentru a face cărțile mai atrăgătoare pentru elevi și pentru ușurarea intuiției am introdus numeroase ilustrații cât se poate de bine executate.

2. Materialul prelucrat, proza ca și poeziile, este cu totul nou. În punctul acesta ne-am ținut strict de principiul, că cartea de citire nu are să servească scopuri laterale, ca gramatizare, aglomerarea enciclopedică de cunoștințe și nici chiar substrat exclusiv pentru educația religioasă-morală. La bucățile în proză ne-am silit să dăm o limbă frumoasă, ușoară și uniformă românească și unde numai s'a putut, am introdus piese originale sau prelucrate după cei mai buni povestitori ai noștri. (Ispirescu, Stăncescu, Coșbuc, Ciocărlan, Brătescu-Voinești etc.) În special la poezii am înlăturat balastul tradițional de poezii neîndemânate ad-hoc pregătite pentru cărțile de citire și în locul lor am introdus poezii ușoare din literatura noastră mai nouă, dând preferință poetilor de naștere dela noi din Ungaria (Coșbuc, Iosif, Goga, Soricu, Ecat. Pitiș, etc.)

3. În lipsa unei literaturi speciale pentru copiii noștri și având în vedere faptul că terenul limbei române se va restrânge în mod simțitor în școală, am voit, ca cărțile noastre să poată servi și ca lectură privată de casă pentru copiii noștri. Ceeace nu se mai poate face în școală, doream ca să se poată face de aci înainte acasă. Din cauza aceasta am dat o dimensiune ceva mai mare cărților noastre, fără de a ridica în schimb prețul cărții.

4. În ceea ce privește gruparea pieselor de citire încă am introdus o inovație. Până atunci, până ce nu se va lucra un program analitic (állandó tanmenet) și pentru școlile românești și în special pentru limba română, nu se va putea da o grupare potrivită după principiul concentrării. Din acest motiv am grupat bucățile de citire după afinitatea cuprinsului și anume fiecare categorie (povestiri morale, basme, icoane din natură etc.) în secții deosebite.

5. Adăsurile recapitulative de gramatică le-am înlăturat rezervându-le pentru un manual deosebit de gramatică pentru toate clasele. Manualele noastre vor apărea în ordinea următoare: 1. Cartea de citire pentru clasa III. 2. Cartea de citire pentru clasa IV. 3. Cartea de citire pentru clasa V—VI. 4. Cartea de citire pentru clasa II. 5. Abecedarul pentru clasa I.

Am început cu manualul pentru clasa III, fiindcă mai ales dela această clasă în sus s'a simțit lipsa unor cărți de citire corăspunzătoare timpului. Până acum a apărut cartea de citire pentru clasa III., care poate fi deci introdusă în școală deja cu începutul acestui an școlar. În curând vor apărea și celelalte manuale. În speranță, că lucrarea noastră va înlesni munca învățătorului și va ridica și nivelul învățământului limbei române în școlile primare, ne luăm voie a recomanda atenției D-Voastră cărțile noastre. Brassó-Brașov, în 20 August st. v. 1909. Nicolae Sulică, profesor.

Proprietar-editor: OCTAVIAN GOGA.
Red. responsabil: DEMETRU MARCU.